

S. Sayısı : 76

Türkiye cümhuriyet merkez bankası kanununun 51 nci ve muvakkat 8 nci maddelerinin tadili hakkında kanun lâyihası ve iktisad, Maliye ve Bütçe encümenleri mazbataları (I/474)

T. C.

Başvekâlet

Kararlar dairesi müdürlüğü

Sayı : 6/3763

13 - VIII - 1940

Büyük Millet Meclisi Yüksek Reisliğine

1715 sayılı Türkiye Cümhuriyet Merkez bankası kanununun 51 nci ve muvakkat 8 nci maddelerinin tadili hakkında Maliye vekilliğince hazırlanan ve İcra Vekilleri Heyetince 26 - VII - 1940 tarihinde Yüksek Meclise arzı kararlaştırılan kanun lâyihası esbabı mucibesile birlikte sunulmuştur.

Başvekil

Dr. R. Saydam

Mucib sebebler

1715 sayılı Cümhuriyet Merkez bankası kanununun muvakkat sekizinci maddesi mucibince, mülhak bütçeli idareler, vilâyet hususî idareleri, belediyeler, amme menfaatlerine hadim cemiyetlerle hisselerinin ekseriyeti Devlete aid şirketlerin nakid mevcudlarını Merkez bankasından maada millî bankalara da tevdi edebilmeleri hakkında verilmiş olan salâhiyet müddeti bitmiş bulunmaktadır.

Ancak on sene evvel görülen zaruret üzerine bahşedilen bu müsaadenin, dünya buhranının şu müşkül anlarında kaldırılması, bu idare ve müesseseler mevcudunun mevdu bulunduğu bankaları, tasarruf ve tevdiat sahiblerine karşı müşkül vaziyette bırakabileceği cihetle muvakkat madde ile kabul edilen müddetin üç sene daha uzatılması muvafık görülmüş ve muvakkat sekizinci madde ona göre tadil edilmiştir.

Şümüllü manasile bilûmum Devlet müesseseleri vezneleri mevcudunu bir veznede temerküz ettirmek maksadını istihdaf eden kanunun 51 nci maddesi hükmü de bu maksadı tavzih edecek şekilde değiştirilmiştir.

İktisad encümeni mazbatası

T. B. M. M.
İktisad encümeni
Esas No. 1/474
Karar No. 50

22 - VIII - 1940

Yüksek Reisliğe

1715 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası kanununun 51 nci ve muvakkat 8 nci maddelerinin tadili hakkında Maliye vekilliğine hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetinin 26 - VII - 1940 tarihli toplantısında Yüksek Meclise sunulmasına karar verilen kanun lâyihası encümenimize havale edilmekle Maliye vekili ve Merkez bankası umumî müdürü hazır olduğu halde tedkik ve müzakere olundu.

Yapılan tedkikata nazaran Merkez bankası kanununun 51 nci maddesi Hazine ile İnhisarlar idaresinin tevdiatlarını Merkez bankasına yapacaklarını ve bunların haricinde bulunan diğer resmî müessesesatın on sene müddetle diğer millî bankalara da tevdiatta bulunabileceklerine dair kanunun muvakkat 8 nci maddesinde istisnaen kabul edilen hüküm müddetinin hıtam bulduğu anlaşılmış olub bu gün ise arzedilen bu istisnaî hükmün birden meriyet mevkiinden kaldırılarak bu müessesatın 51 nci maddede şumulüne girmeleri millî bankaların bünyeleri üzerinde tesir yapacağından Hükümetçe normal vaziyetin avdetine kadar üç sene daha bu istisnaî hükmün devamı muvafık görülmüş ve lâyiha bu maksadla tanzim edilerek Yüksek

Meclisin tasvibine arzedilmiştir.

Ancak ana kanunun tanzimi sırasında 8 nci muvakkat maddedeki istisnaî hüküm dahiline giren müessesesatın 51 nci maddede tasrihi icab ettiğinden tadil lâyihasında bu nokta nazarı dikkate alınmış ve yeni tanzim edilen 51 nci madde bu esasa göre yazılmıştır.

Arzedilen mucib sebepleri encümenimiz de yerinde bulmuş ve lâyiha maddelerini aynen kabule karar vermiştir.

Havalesi mucibince aid olduğu encümenlere tevdi edilmek üzere Yüksek Reisliğe sunulur.

İktisad En. Rs.	Bu. M. M.	Kâtib
Giresun	Giresun	Afyon K.
<i>İ. Sabuncu</i>	<i>İ. Sabuncu</i>	
Ankara	Bursa	Edirne
<i>A. Ulus</i>	<i>Fazlı Güleç</i>	<i>T. Göksel</i>
Gaziantep	Gümüşane	İçel
<i>Nuri Pazarbaşı</i>	<i>E. Servet Tör</i>	<i>Dr. M. Berker</i>
İstanbul	İzmir	Kars
<i>A. Daver</i>	<i>Benal Arıman</i>	<i>K. Arıklı</i>
Konya	Kostamonu	Konya
<i>H. Dikmen</i>	<i>M. Celâl Bayar</i>	<i>Kâzım Okay</i>
Sinob		Zonguldak
<i>Y. Kemal Tengirşenk</i>		<i>M. Bozma</i>

Maliye encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Maliye encümeni
Esas No. 1/474
Karar No. 14

13 - XII - 1940

Yüksek Reisliğe

1715 numaralı Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası kanununun 51 nci ve muvakkat 8 nci maddelerinin tadili hakkında Maliye vekilliğine hazırlanıp İcra Vekilleri Heyetinin kararı üzerine Başvekilliğin 13 - VIII - 1940 tarihli ve 6/3763 numaralı tezkeresile Büyük Millet Mec-

lisine arz olunmak üzere Yüksek Reisliğe takdim kılınan kanun lâyihası Merkez Bankası Umum müdürü ve Maliye vekâleti mümessili hazır oldukları halde müzakere edildi.

Lâyihanın hazırlanmasını icabeden sebeblere ve alâkahılınca verilen izahlara göre, zikredi-

len kanunun 8 nci muvakkat maddesinde tadat olunan idare ve belediyelerle şirketlerin nakid mevcudlarını on sene müddetle Merkez bankasından başka Millî bankalara da yatırabilmeleri hakkındaki salâhiyet nihayete ermiş ise de devam etmekte olan harb halinden dolayı memleketimizin de maruz bulunduğu şu sıkıntılı günlerde bu salâhiyet geri alındığı takdirde bahse mevzu müesseseler paralarının mevdu bulunduğu millî bankaların müşterileriyle olan muamelelerinde bir takım güçlüklerle karşılaşacakları muhtemel görümlere mezkûr salâhiyetin üç sene daha uzatılmasında fayda mülâhaza edilmiş ve 8 nci muvakkat madde buna göre tadil edilirken Devlet müesseseleri nakid mevcudunun bir veznede birleştirilmesi maksadını istihdaf ve salifülbeyan idare

ve belediyelerle şirketlerden bahseden 51 nci maddenin de bu gayeyi tavzih edecek şekilde yeniden kaleme alınmış olduğu anlaşılmıştır.

Bu husustaki müzakereler neticesinde kanun maddelerini aynen kabulde ittifak eden Encümenimiz lâyihanın, havalesi mucibince, Bütçe encümenine tevdiini Yüksek Reislikten rica eder.

Maliye E. Reisi	M. M.	Kâtib
İstanbul	Malatya	Kastamonu
A. Bayındır	R. Baydar	H. Dicle
Balıkesir	Gaziantep	İzmir
H. Çarıkla	A. Aksu	K. Dursun
Kırklareli	Kırşehir	Kırşehir
H. Kuleli	İ. Özkan	M. Seyfeli
Tokad		
C. Kovalı		

Bütçe encümeni mazbatası

T. B. M. M.
Bütçe encümeni
Mazbata No. 50
Esas No. 1/474

4 - I - 1941

Yüksek eislîğe

1715 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası kanununun 51 nci ve muvakkat 8 nci maddelerinin tadili hakkında Maliye vekillîğince hazırlanıp Başvekâletin 13 - VIII - 1940 tarih ve 6/3763 sayılı tezkeresile Yüksek Meclise sunulan kanun lâyihası İktisad ve Maliye encümenleri mazbatalarile birlikte encümenimize tevdi buyurulmakla Gümrük ve inhisarlar vekili Raif Karadeniz, Ticaret vekili Mümtaz Ökmen ve Maliye vekâleti namına Nakid işleri umum müdürü ile Cumhuriyet Merkez bankası umum müdürü hazır oldukları halde okundu ve konuşuldu:

Cumhuriyet Merkez bankası kanununun 51 nci maddesi Hazineye ve İnhisar idarelerine aid nakidlerin Cumhuriyet Merkez bankasına tevdi olunacağını âmir bulunmakta ve 8 nci muvakkat maddesi de on sene müddetle, mülhak bütçe ile idare olunan Devlet müesseseleri, hususî idareler, belediyeler, amme menfaatine hadim cemiyetler ve ekseriyet hissesi Hükûmete aid şirketlerin Merkez bankasından maada aynı kanunun 28 nci maddesinde yazılı millî bankalara tevdiat yapmalarına salâhiyet vermektedir.

Bu iki madde tedkik edilince 8 nci muvakkat maddede zikir ve tasrih edilen teşekkül ve müesseselerden 51 nci maddede bahsedilmemesi bir noksan gibi telâkki edilebilirse de verilen izahattan anlaşıldığına göre Merkez bankası kanununun ihzarı sırasında adı geçen müesseseler için de bu mecburiyetin tahmili düşünüldüğü halde böyle bir hükmün millî iktisadiyatımız üzerinde husule getireceği tesirler derpiş edilerek bu hükmün vazından sarfınazar edilmek suretile bir intikal devresi tesisi kabul edilmiş ve bu müesseselerin Merkez bankasile beraber millî bankalara on sene müddetle tevdiat yapmalarına müsaade olunmuştur.

Halen bu müddetin hitamı sebebile merkez bankası mevzuunda noksan olarak görülen bu cihetin 51 nci maddeye ilâvesi suretile itmamı istenilmekte ve fakat, millî bankalardaki mevduatın yeni bir tasfiye müddetine tâbi tutulması halin icablarına uygun görüldüğünden muvakkat madde hükmünün daha üç sene yaşatılması teklif edilmektedir.

Encümenimizde yapılan müzakere neticesin-

de : dünya ahvalinin bu günkü şekline ve memleket iktisadiyatına normal sayılması mümkün olmayan hali hazır şartlarına nazaran konması istenen bu mecburiyetin inikâslarını bihakkm tedkik ve istintaç etmek mümkün görülmediği gibi bazı Devlet teşekküllerinin bilhassa tekaüd sandıkları gibi yüksek nüma ile beslenmek suretile ancak kanunî vecibelerini ifa eden müesseselerin bünyelerinde nasıl bir tesir husule getireceğini kestirmek te müşkül olub esasen yine üç senelik bir hiyar hakkı tanımak suretile vazedilen bu hüküm hemen bir tatbik mahalli de bulamayacağından mecburiyet hükmünün derhal vazı yerine esas kanunun muvakkat 8 nci maddesindeki müddetin daha üç sene uzatılması ve üç sene sonunda memleketin iktisadî bünyesinin alacağı şekle nazaran esas mevzuun imal edilmesi encümenimizce maslahata daha uygun görülmüş ve lâyihanın, esas kanunun muvakkat 8 nci maddesindeki müddetin üç sene uzatılmasını temin edecek şekilde tanzimine karar verilmiştir.

Bu suretle hazırlanan kanun lâyihası Umumi Heyetin tasvibine arzedilmek üzere Yüksek Reislige sunulmuştur.

Reis	Reis V.	M. M.
Çorum	Kastamonu	Muğla
<i>İ. Eker</i>	<i>T. Coşkan</i>	<i>H. Kitabcı</i>
Kâtib		
İstanbul	Ağrı	Bursa
<i>F. Öymen</i>	<i>Ihsan Tav</i>	<i>Dr. Sadi Konuk</i>
Bursa	Elâzığ	Giresun
<i>A. N. Ayas</i>	<i>M. F. Altay</i>	<i>M. Akkaya</i>
Gümüşane	İsparta	İsparta
<i>D. Sakarya</i>	<i>Kemal Turan</i>	<i>M. Karaağaç</i>
İsparta	Kayseri	Kayseri
<i>R. Ünlü</i>	<i>F. Baysal</i>	<i>S. Serim</i>
Kayseri	Konya	Kütahya
<i>S. H. Ürgüblü</i>	<i>R. Türel</i>	<i>A. Tiridoğlu</i>
Malatya	Ordu	Seyhan
<i>M. Öker</i>	<i>H. Yalman</i>	<i>S. Çam</i>
Trabzon	Tunceli	Yozgad
<i>Sırrı Day</i>	<i>M. Yenel</i>	<i>A. Sungur</i>

HÜKÜMETİN TEKLİFİ

1715 sayılı kanunun 51 nci muvakkat VIII nci maddelerinin tadiline dair kanun lâyihası

MADDE 1 — 1715 sayılı kanunun 51 nci maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir.

51 nci madde — Umumi bütçeye dahil veya mülhak bütçeli daireler, hususî kanunlarla teşkil olunan hükmî şahsiyeti haiz sermayesi Devlete aid müesseselerle hisselerinin ekseriyeti Devlete aid şirketler (Bankalar hariç), Vilâyet hususî idareleri, Belediyeler, âmme menfaatlerine hâdim cemiyetler ve işbu madde de sayılanlar tarafından kurulan teşekküller, nakid mevcudlarını Cumhuriyet Merkez bankası şubelerine ve şube bulunmayan yerlerde muhabirlerine tevdi ederler. Merkez bankası, umumî bütçeye dahil veya mülhak bütçeli dairelerle hususî kanunlarla teşkil olunan hükmî şahsiyeti haiz sermayesi Devlete aid müesseseler ve bu daire ve müesseseler tarafından kurulan teşekküllerin (Tekâüd, tasarruf ve kefalet sandıkları hariç) mevduatına faiz vermez. Bunların

BÜTÇE ENCÜMENİNİN DEĞİŞTİRİSİ

Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası kanununun muvakkat sekizinci maddesindeki müddetin uzatılması hakkında kanun lâyihası

MADDE 1 — 11 - VI - 1930 tarih ve 1715 sayılı Türkiye Cumhuriyet Merkez bankası kanununun muvakkat sekizinci maddesindeki müddet üç sene daha uzatılmıştır.

dışında kalan tevdiata vereceği faizler yüzde ikiyi geçemez.

Banka döviz tevdiatı kabulüne ve karşılıklı karşılıksız avans almağa mezundur. Bu kabîl muameleler için icabında vereceği faizin miktarı, yukarıdaki taahhütlere tâbi değildir.

MADDE 2 — Aynı kanunun muvakkat VIII nci maddesi aşağıdaki şekilde tadil edilmiştir:

Muvakkat VIII nci madde — Bu kanunla tadil edilen 51 nci madde - de Hazine ile İnhisarlar idaresi dışında sayılanların nakid mevcudları, işbu kanunun neşri tarihinden itibaren 3 sene içinde kanunun 28 nci maddesinde tarif olunan Millî bankalara da yatırılabilir.

MADDE 3 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 4 — Bu kanunun icrasına İcra Vekilleri Heyeti memurdur.

Bş. V.	Ad. V.	M. M. V.
<i>Dr. R. Saydam</i>	<i>Fethi Okyar</i>	<i>S. Arıkan</i>
Da. V.	Ha. V.	Mal. V.
<i>Fayık Öztrak</i>	<i>Ş. Saracoğlu</i>	<i>F. Ağralı</i>
Mf. V.	Na. V.	İk. V.
<i>Yücel</i>	<i>A. F. Cebesoy</i>	<i>H. Çakar</i>
S. İ. M. V.	G. İ. V.	Zr. V.
<i>Dr. H. Alataş</i>	<i>R. Karadeniz</i>	
Mü. V.	Ti. V.	
<i>A. Çetinkaya</i>	<i>N. Topcoğlu</i>	

MADDE 2 — Bu kanun neşri tarihinden muteberdir.

MADDE 3 — Bu kanunun hükümlerini icraya İcra Vekilleri Heyeti memurdur.